

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ ПЕДАГОГІЧНИХ НАУК УКРАЇНИ
ІНСТИТУТ ПЕДАГОГІКИ
ВІДДІЛ ДИДАКТИКИ
УМАНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ПАВЛА ТИЧИНИ
ФАКУЛЬТЕТ СОЦІАЛЬНОЇ ТА ПСИХОЛОГІЧНОЇ ОСВІТИ
КАФЕДРА ПЕДАГОГІКИ ТА ОСВІТНЬОГО МЕНЕДЖМЕНТУ
ФАКУЛЬТЕТ ДОШКІЛЬНОЇ ТА СПЕЦІАЛЬНОЇ ОСВІТИ
КАФЕДРА ПСИХОЛОГІЇ ТА ПЕДАГОГІКИ РОЗВИТКУ ДИТИНИ
ПОЛЬСЬКО-УКРАЇНСЬКА НАУКОВО-ДОСЛІДНИЦЬКА ЛАБОРАТОРІЯ ПСИХОДИДАКТИКИ
ІМЕНІ Я. А. КОМЕНСЬКОГО
БРЕСТСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ БРДУ ІМЕНІ О. С. ПУШКІНА (БІЛОРУСЬ)
ВИЩА ШКОЛА ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ ІМЕНІ Я. А. КОМЕНСЬКОГО У М. ЛЕШНО (ПОЛЬЩА)
ГРОДНЕНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ЯНКИ КУПАЛИ (БІЛОРУСЬ)
ДЕРЖАВНА ВИЩА ПРОФЕСІЙНА ШКОЛА ІМЕНІ ПРОФЕСОРА СТАНІСЛАВА ТАРНОВСЬКОГО
У М. ТАРНОБЖЕГ (РЕСПУБЛІКА ПОЛЬЩА)
ДЗО «ГРОДНЕНСЬКИЙ ОБЛАСНИЙ ІНСТИТУТ РОЗВИТКУ ОСВІТИ» (БІЛОРУСЬ)
ЖЕШУВСЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ (РЕСПУБЛІКА ПОЛЬЩА)
КАЗАХСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМ. АБАЯ (КАЗАХСТАН)
ПУБЛІЧНИЙ ІНСТИТУТ «ТРАКАЙСЬКИЙ ЦЕНТР ПРОСВІТИ» (ЛИТВА)
ТРАКАЙСЬКИЙ ЦЕНТР РОЗВИТКУ ДОРОСЛИХ (ЛИТВА)
УНІВЕРСИТЕТ САСКАТЧЕВАНА (КАНАДА)

***ВІСНИК ПОЛЬСЬКО-УКРАЇНСЬКОЇ НАУКОВО-
ДОСЛІДНОЇ ЛАБОРАТОРІЇ ДИДАКТИКИ
ІМЕНІ ЯНА АМОСА КОМЕНСЬКОГО***

Випуск 2 (21)

**АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ СУЧАСНОЇ
ПСИХОДИДАКТИКИ: ФІЛОСОФСЬКІ,
ПСИХОЛОГІЧНІ ТА ПЕДАГОГІЧНІ АСПЕКТИ**

Матеріали Четвертої Міжнародної науково-практичної конференції
(м. Умань, 21–22 травня 2020 року)

Умань
2020

ГОЛОВНИЙ РЕДАКТОР ТА ВІДПОВІДАЛЬНА ЗА ЗБІРНИК:

Осадченко Інна, д-р. пед. наук., професор кафедри педагогіки та освітнього менеджменту Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини.

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ:

Васьківська Галина, д-р. пед. наук, проф., зав. відділом дидактики Інституту педагогіки НАПН України;

Велскоп Войцех, д-р. соціолог. наук, проректор з організації навчання та якості освіти Вищої школи бізнесу і наук про здоров'я в Лодзі;

Демченко Ірина, д-р. пед. наук, проф., декан факультету дошкільної та спеціальної освіти Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини;

Івлева Надія, канд. пед. наук, доц. Казахського національного педагогічного університету імені Абая;

Коберник Олександр, д-р. пед. наук, проф., зав. кафедри педагогіки та освітнього менеджменту Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини;

Кочетова Наталія, канд. фіз.-мат. наук, декан факультету початкової освіти Самарського державного соціально-педагогічного університету;

Кравченко Оксана, д-р. пед. наук, проф., декан факультету соціальної та психологічної освіти Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини;

Лякішева Анна, д-р. пед. наук, проф. Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки;

Максимук Лариса, канд. пед. наук, доц. кафедри іноземних мов Брестського державного університету імені О. С. Пушкіна;

Сергейко Світлана, канд. пед. наук, доц., ректор ДЗ «Гродненський обласний інститут розвитку освіти»;

Тарантей Віктор, д-р. пед. наук, проф., зав. каф. педагогіки та соціальної роботи ДЗ «Гродненський державний університет імені Янки Купали»;

Тарантей Лариса, канд. пед. наук, доц., декан ДЗ «Гродненський обласний інститут розвитку освіти».

РЕЦЕНЗЕНТИ:

Штефан Людмила, д-р. пед. наук, проф., завідувач кафедри історії педагогіки і порівняльної педагогіки Харківського національного педагогічного університету імені Григорія Сковороди;

Данилюк Оксана – канд. філол. наук, доц., зав. кафедри філології та методики початкової освіти Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки.

ТЕХНІЧНИЙ РЕДАКТОР:

Будегай Вікторія – лаборант кафедри педагогіки та освітнього менеджменту Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини.

*Рекомендовано до друку вченою радою факультету соціальної та психологічної освіти
Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини
(протокол № 13 від 18.05.2020 р.).*

Мова видання: українська, російська, польська, англійська, китайська

Свідоцтво про державну реєстрацію друкованого засобу масової інформації серія KB №19704 – 9504P від 21.12.2012 р.

Вісник Польсько-української науково-дослідної лабораторії дидактики імені Я. А. Коменського. В53 Вип. 2(21): Актуальні проблеми сучасної психодидактики: філософські, психологічні та педагогічні аспекти: матеріали 4 Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Умань, 21–22 трав. 2020 р.) / МОН України, НАПН України, Ін-т педагогіки [та ін.]; [редкол.: Осадченко І. (голов. ред. та відп. за вип.), Васьківська Г., Велскоп В. [та ін.]. – Умань : Візаві, 2020. – 154 с.

До збірника увійшли матеріали Четвертої Міжнародної науково-практичної конференції «Актуальні проблеми сучасної психодидактики: філософські, психологічні та педагогічні аспекти». Основна тематика представлених доповідей відповідає напрямкам роботи конференції: психодидактика та психопедагогіка: від історії та теорії – до практики (філософські, педагогічні, психологічні та соціальні аспекти); сучасні особливості навчання та виховання у закладах дошкільної, загальної середньої, вищої та післядипломної освіти на засадах традиційного, інклюзивного та інтегрованого підходів; порівняльний аналіз та ретроспектива психодидактичних (психопедагогічних) ідей; лінгводидактика та лінгвопсихологія: історичні та сучасні аспекти.

УДК 37.0(477:438)(06)

ЗМІСТ

<i>Авраменко Оксана.</i> Особливості адаптації дітей раннього віку в закладах дошкільної освіти.....	7
<i>Андросова Анна.</i> Суть прокрастинації та способи протидії.....	11
<i>Бойченко Валентина.</i> Особливості формування готовності майбутніх учителів до полікультурного виховання (в контексті розвитку педагогічного мислення).....	12
<i>Будегай Вікторія.</i> Педагогічні ідеї Я. А. Коменського щодо особистості учителя у порівнянні з ідеями сучасних науковців (на прикладі праці Р. Бойца «Поради викладачам-початківцям»).....	15
<i>Васьківська Галина.</i> Психодидактичні особливості дистанційного навчання у сучасних кризових умовах.....	18
<i>Габінська Алла (Габинская Алла).</i> Гуманізація як стратегія и тактика отечественного образования.....	20
<i>Голуб Ніна.</i> Асоціативні методи в теорії й практиці навчання української мови в закладах загальної середньої освіти.....	24
<i>Гупан Нестор.</i> Потенціал шкільної історії у розвитку критичного мислення учнів.....	27
<i>Дука Тетяна.</i> Дошкільна лінгводидактика: від минулого до сьогодення.....	30
<i>Дячук Павло; Перфільєва Людмила.</i> Теорії зарубіжних та українських учених про походження життя на землі, що вивчаються в курсі «Природознавство».....	35
<i>Жумаділаєва Айгерим (Жумадиллаєва Айгерим).</i> Проблемы и перспективы преподавания географии в школе на английском языке.....	39
<i>Журавко Тетяна.</i> Використання нетрадиційних технік та матеріалів для розвитку креативності учнів на заняттях гурткової роботи.....	41
<i>Івлєва Надія; Жеттісбаєв Жулдиз (Ивлєва Надежда. Жеттисбаева Жулдыз).</i> Потенціал курса географии в выборе будущей профессии школьников.....	44
<i>Іщенко Людмила.</i> Творча індивідуальність як педагогічна категорія.....	47
<i>Карнаух Леся.</i> Особливості впливу батьків на процес формування почуття захищеності дошкільника у сучасній сім'ї.....	51
<i>Коберник Олександр.</i> Педагогічні та психологічні основи	

<i>Соколова Світлана (Соколова Светлана).</i> Естетика народної тряпичної кукли в розвитку художественно-творчих способностей у учасників початкових класів.....	122
<i>Стеценко Надія.</i> Особливості формування організаційної культури керівника освітнього закладу... ..	131
<i>Тодоровська Олена.</i> Життєвий успіх, як критерій стресостійкості особистості психолога в сучасному суспільстві....	136
<i>Трофайла Наталія.</i> Сучасні дослідження в галузі лінгводидактики.....	139
<i>Чутора Єлизавета (Чутора Єлизавета).</i> Формирование національного самосознання у учасників установ загальної середньої освіти.....	143
<i>Шелестова Людмила.</i> Зміст навчання як чинник розвитку творчих здібностей учнів старшої школи.....	148

Стеценко Надія,
*к. пед. н., доцент кафедри педагогіки та освітнього менеджменту
Уманського державного педагогічного університету
імені Павла Тичини, Україна*

ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ ОРГАНІЗАЦІЙНОЇ КУЛЬТУРИ КЕРІВНИКА ОСВІТНЬОГО ЗАКЛАДУ

У процесі формування організаційної культури закладу освіти керівнику освітнього закладу відводиться важлива і відповідальна роль, оскільки організаційну культуру закладу визначає культура його лідера. Організація – це своєрідне творіння лідера, тому в ній, як у будь-якому творінні, відображаються особливості особистої культури автора, його погляди і помилки [1]. Ось тому, стан розвитку організаційної культури сучасного освітнього закладу залежить від рівня розвитку організаційної культури його керівника.

Організаційна культура є важливою складовою управлінської компетентності керівника закладу освіти, що виражається у його поглядах, ідеях, досвіді, цінностях, традиціях, знаннях, вміннях, навичках, переконаннях, організаційних здібностях, якими він володіє і використовує у процесі організації управління освітнім закладом.

Але самих цих складових недостатньо для того, щоб розвиток організаційної культури приносив користь і освітньому закладу і керівникові, який керує цим закладом. Необхідно, щоб колектив освітнього закладу діяв як один механізм відповідно до спільно виробленої мети, завдань, розроблених шляхів формування організаційної культури, адаптованих до сучасних умов розвитку освітнього середовища.

Необхідність лідерського потенціалу у керівника закладу освіти обумовлена також специфікою цільової орієнтованості управління в освітній сфері, що істотно відрізняє його від традиційного менеджменту, який має місце в інших сферах. В освіті оцінка кінцевих результатів не зводиться лише до кількісних і якісних цифрових показників. Відповідно до закону «Про освіту» ст.26, п.3 «Керівник закладу освіти в межах наданих йому повноважень: організовує діяльність закладу освіти; вирішує питання фінансово-господарської діяльності закладу освіти; призначає на посаду та

звільняє з посади працівників, визначає їх функціональні обов'язки; забезпечує організацію освітнього процесу та здійснення контролю за виконанням освітніх програм; забезпечує функціонування внутрішньої системи забезпечення якості освіти; забезпечує умови для здійснення дієвого та відкритого громадського контролю за діяльністю закладу освіти; сприяє та створює умови для діяльності органів самоврядування закладу освіти; сприяє здоровому способу життя здобувачів освіти та працівників закладу освіти; забезпечує створення у закладі освіти безпечного освітнього середовища, вільного від насильства та булінгу (цькування). [3].

Виходячи з вище процитованого, мірою ефективності може служити сама людина (керівник), її інтелект, культура, професіоналізм. Людський фактор є рушійною силою в розвитку освіти і його головної ланки – системи управління. При цьому беруться до уваги професійні здібності, особистісні якості й індивідуальна культура суб'єктів, які забезпечують управління закладом освіти [2].

У зв'язку з цим слід підкреслити, що у сфері освіти керівник, який виступає як лідер даного педагогічного співтовариства, повинен володіти адекватними його специфіці особистісними якостями. Як відзначає Р. Дафт, право лідерства виникає з таких особистісних якостей індивіда, як зацікавленість, цілеспрямованість, креативність, моральність тощо [32]. Особистість керівника (директора школи), його ділові й моральні якості, управлінський такт, здатність до ідентифікації з колегами в закладі освіти є як ніде важливою.

Вплив організаційної культури керівника освітнього закладу безпосередньо спрямований на учасників освітнього процесу, а через нього вже на освітній процес, якість надання освітніх послуг, формування конкурентоспроможного випускника. Колектив освітнього закладу, який володіє високим потенціалом розвитку та характеризується високим рівнем організаційної культури, безумовно має більші можливості стати сучасним освітнім закладом, у повному розумінні цього твердження. В умовах швидкого науково-технічного прогресу, наявності зовнішніх освітніх ресурсів заклад освіти має можливість розвиватися більш інтенсивно, використовуючи внутрішній потенціал, що є одним з найважливіших факторів успішної конкуренції.

На сучасному етапі, коли освіта стрімко переходить на ринкові відносини, виникає серйозна конкуренція між приватними і державними закладами освіти: правила діяльності і поведінки новостворених освітніх закладів докорінно відрізняються від традиційних установок педагогічної спільноти.

У зв'язку з цим поступово почала формуватися нова організаційна культура освітніх установ, яка не може нехтувати реаліями швидкозмінного світу і тих реформ, які в ньому відбуваються, що безумовно відбивається на формуванні організаційної культури керівника.

Керувати закладом освіти по-новому можуть такі керівники, які не зупиняються на досягнутому і постійно працюють над вдосконаленням своєї організаційної культури, позбувшись старих стереотипів, дотримуючись вимог громадянського суспільства: відкритість, партнерство, прозорість, толерантність у стосунках між учасниками освітнього процесу. Окрім того, важливо, що на даному етапі реформування освіти умови диктує не той, хто надає освітні послуги (освітній заклад), а той, хто їх здобуває або причетний до цього процесу (батьки, учні, студенти). Умови конкуренції спонукають керівників закладів освіти до постійного пошуку шляхів удосконалення організаційної культури та як результат – підвищення якості здійснення освітнього процесу.

Організаційна культура ефективно впливатиме на діяльність освітнього закладу тоді, коли:

- організаційна культура керівника освітнього закладу відображатиме основні ідеї існування та цілі ввіреного йому закладу освіти.

- організаційні ідеї керівника закладу освіти нестимуть позитивний емоційний заряд для всіх учасників освітнього процесу.

- розроблені елементи і заходи у процесі управління будуть співзвучні між собою та підтримуватимуться поведінкою педагогічних працівників, яка не суперечить цінностям і нормам поведінки, яка культивується в освітньому закладі.

- при формуванні організаційної культури керівника закладу освіти враховуватиметься творчий досвід інших керівників, який може стати базовим у процесі формування організаційної культури.

Досягнення мети з формування організаційної культури керівників закладів освіти є наслідком оптимального поєднання всіх

принципів формування організаційної культури з огляду на умови, за яких відбувається цей процес. Важливо при цьому забезпечити гармонійну взаємодію універсальних і національних принципів формування організаційної культури як керівника, так і освітнього закладу, які у кожного народу мають свої особливості.

Особливості формування організаційної культури керівника закладу освіти характеризуються тим, що:

- основними носіями організаційної культури закладу освіти є його керівник, управлінська команда, педагогічний колектив, студенти, учні та їх батьки, а замовниками освітніх послуг є студенти, батьки та учні.

- керівник виступає як посадова особа, якій делеговано комплекс прав й обов'язків владного характеру, що виконує свої функції не лише в межах своєї компетенції, але й з урахуванням складного освітнього середовища. З іншого боку, будучи організатором роботи, він є одночасно частиною педагогічного колективу, який здійснює складну інтелектуально насичену діяльність.

- оцінка кінцевих результатів зводиться не лише до кількісних і якісних цифрових показників, а й результату формування особистості.

- педагогічний штат закладу освіти складають переважно викладачі жіночої статі (особливо закладі загальної середньої освіти), тому керівникові необхідно враховувати специфіку роботи із даним контингентом.

- керівник закладу освіти має виробити високий рівень самостійності у підборі і розстановці педагогічних кадрів, що пов'язано з особливостями комплектування штату.

- керівник освітнього закладу в умовах реформування освіти, жорсткої конкуренції між закладами державної та приватної форм власності повинен бути більш «маневреним», вміти генерувати ідеї, володіти нестандартним мисленням, винахідливістю, ініціативністю, перебувати у постійному пошуку шляхів удосконалення організаційної культури для ефективного управління освітнім закладом.

Керівник освітнього закладу у процесі своєї управлінської діяльності постійно повинен дбати про підвищення рівня сформованості власної організаційної культури, розвивати лідерські

якості, адже завдяки організаційній культурі керівника розвиток освітнього закладу здійснюватиметься послідовно і цілеспрямовано, без «зривів» і «стрибків», а педагогічний колектив, очолюваний таким керівником, зможе успішно справитися з усіма завданнями і викликами сучасного суспільства та забезпечити конкурентоспроможність своїх випускників.

Список використаних джерел

1. Васильченко Л. В. Сутність управлінської культури керівника сучасної школи. *Управлінська культура і компетентність керівника*. 2007. Вип. 3(51). С. 5–20.
2. Возносименко Д. А. Методичне забезпечення підготовки майбутніх учителів математики до здійснення валеологічного супроводу навчання учнів математики. *Проблеми підготовки сучасного вчителя*. 2019. Вип. 19. С. 31–38.
3. Королюк С. В. Розвиток управлінської культури керівника загальноосвітнього навчального закладу: монографія. Полтава: Камелот, 2007. 168 с.
4. Про освіту: Закон України від 5 вересня 2017 року № 2145-VIII / Верховна рада України. URL <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19> (дата звернення: 17.04.2020).

Тодоровська Олена,
магістрантка факультету соціальної та психологічної освіти
Уманського державного педагогічного університету
імені Павла Тичини

Науковий керівник: Данилевич Лариса,
канд. психол. наук, доцент кафедри психології
Уманського державного педагогічного університету
імені Павла Тичини, Україна

ЖИТТЄВИЙ УСПІХ, ЯК КРИТЕРІЙ СТРЕСОСТІЙКОСТІ ОСОБИСТОСТІ ПСИХОЛОГА В СУЧАСНОМУ СУСПІЛЬСТВІ

Проблема стресостійкості особистості психолога не є достатньо вивченою, але є загально поширеною. Попередження стресу, як особистісного, так і професійного характерів, та розвитку стресу в цілому не має чіткої межі. Здавалося б, не співвідносне поняття «успіх» з поняттям «стресостійкість» є взаємозалежним один від одного, та потребує детального дослідження.

Життєвий успіх порівнюється «успішності», з цього виходить, що це внутрішній стан особистості, який досягається

Жодна частина цих публікацій не може бути відтворена в будь-якому вигляді та будь-якими засобами без попередньої згоди з авторами

Редакційна колегія журналу залишає за собою право виправляти матеріали авторів відповідно до вимог друку, опублікованих в інформаційному листі

Автори опублікованих матеріалів несуть повну відповідність за достовірність наведених фактів, цитат, статистичних даних, власних імен та інших відомостей.

**Збірник матеріалів Четвертої Міжнародної
науково-практичної конференції
(21-22 травня 2020 року)**

**АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ СУЧАСНОЇ
ПСИХОДИДАКТИКИ: ФІЛОСОФСЬКІ,
ПСИХОЛОГІЧНІ ТА ПЕДАГОГІЧНІ АСПЕКТИ**

***ВІСНИК ПОЛЬСЬКО-УКРАЇНСЬКОЇ НАУКОВО-
ДОСЛІДНОЇ ЛАБОРАТОРІЇ ДИДАКТИКИ
ІМЕНІ ЯНА АМОСА КОМЕНСЬКОГО***